

## Üç Yabancı'nın Kaleminden Avcı Mehmed ve Av

Alev Özbil\*

Türkler, avcılığı savaşa hazırlayıcı bir vasıta olarak uyguladılar ve savaşlardan önce harp taklidi niteliğinde büyük sürgün avları düzenlediler. Osmanlılarda da avcılık bu çerçevede sürdürüldü. Osmanlı padişahları avcılığa çok önem verdiler. Avcılığın bir düzen içerisinde yapılması için sarayda bir teşkilat kuruldu. Padişahların birçoğu zamanlarını maiyetleri ile beraber büyük av partileri düzenlemek suretiyle değerlendirdiler.<sup>1</sup> Ava düşkünlüğü ile anılan padişahların başında IV. Mehmed<sup>2</sup> yer almaktadır. En sorunlu ve tehlikeli zamanlarda bile devlet işlerini ihmal ederek av peşinde koşan IV. Mehmed'e bu nedenle "avcı" lakabı verildi.<sup>3</sup>

1648- 1687 yılları arasında hükümdarlık yapan IV. Mehmed'in av merakı çok küçük yaşlarında başladı. Henüz 9-10 yaşında iken terbiyesi ile meşgul devlet adamları tarafından düzenlenen av eğlencelerini seyrederdi. IV. Mehmed önceleri bu eğlencelere katıldı, zamanla da avcılık zevki gelişti. Olgunlaştığı zaman da av zevkinin peşinden gitti, oğullarını, cariyelerini ve saray halkından pek çoğunu yanına alarak haftalarca süren av partileri düzenledi.<sup>4</sup>

Uzun zaman alan avlar, sürgün avları şeklinde olurdu ve teşrifat-ı kadime'ye uygun törenlerle yapılırdı. Sürgün avları, İstanbul yöresinde yapılmaz av hayvanı bol, koruluğu çok olan Rumeli ve Edirne yörelerinde yapılırdı.<sup>5</sup> 16. yüzyıldan itibaren padişahların Edirne'ye yerleşmesi ve Edirne civarında ava çıkması bir gelenek hâline gelmişti. IV. Mehmed de bu

---

\* Alev Özbil, Araştırmacı, Edirne.

<sup>1</sup> Savni Huş, *Av Hayvanları ve Avcılık*, Kurtulmuş Matbaası, İstanbul 1967, s. 19.

<sup>2</sup> Osmanlı sultanlarının on dokuzuncusu, İslâm halifelerinin seksen dördüncüsü. Babası Sultan İbrahim Han, annesi Hadice Turhan Sultandır. 1642'de 1-2 Ocak gecesi İstanbul'da doğdu. 7 yaşında iken tahta geçti. Saltanatının ilk yıllarında iç ve dış olaylar, 15 Haziran 1656 Tarihinde Köprülü ailesinden Mehmet Paşa'nın sadrazamlığa tayinine kadar devam etmiştir. Köprülü Mehmet Paşa döneminde esaslı ıslahatlar yapıp, ülkede asayiş sağlanmıştır. Ordu ve donanma güçlendirilmiştir. Köprülü ailesinin devleti başarıyla idareleri kendisini rahat ettirmiştir. Sultan IV. Mehmed av merakı yüzünden devlet işleriyle ilgilenmemiş vaktinin çoğunu avlanarak geçirmiştir. 1648-1687 yılları arasında saltanat süren Sultan IV. Mehmet 6 Ocak 1693'te ölmüştür. *Osmanlı Sultanları*, Ankara Ticaret Odası, Ankara 1995, s. 180-186.

<sup>3</sup> İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. III, kısım 2, Türk Tarih Kurumu yayını, Ankara, 1954, s. 589.

<sup>4</sup> Vasfi Mahir Kocatürk, *Osmanlı Padişahları*, Buluş Yayınevi, Ankara 1957, s. 252.

<sup>5</sup> Atif Kahraman, *Osmanlı Devletinde Spor*, Kültür Bakanlığı yayını, Ankara 1995, s. 205.

geleneğe uyarak, 24 Eylül 1657’de, avlanmak için Edirne’ye gitmek üzere İstanbul’dan ayrıldı. IV. Mehmed’in İstanbul’dan ayrılışı sırasında yapılan tören görkemli bir gösteriye dönüştü.

Aynı tarihte (1657) İsveç Kralı X. Carl Gustaf, İsveç ve Osmanlı İmparatorluğu arasındaki ilişkileri geliştirmek için Osmanlı Sultanı IV. Mehmed’e elçi olarak Claes Ralamb<sup>6</sup> göndermişti.

İsveç’ten Osmanlı İmparatorluğu’na uzanan ve belgelenmiş ilk elçilik görevini alan Ralamb, Sultan IV. Mehmed’in av için İstanbul’dan ayrılışı sırasında oradaydı. Ralamb, bu yolculuğun ilk bölümünü belgeleyen bir dizi yağlıboya resim yaptırdı ve bu alayı kaleme aldı. Ralamb, bu tören geçidini şöyle anlatır:

“Padişah İstanbul’dan Davutpaşa’ya çıkarken alay gösterdi. Alay şöyleydi: İlk olarak şafak sökerken yeniçeriler 10, 20, 30’luk gruplar hâlinde düzensiz olarak çıkmaya başladı. Sonra birtakım çavuşlar geldi, ardından da zırhlar kuşanmış, kocaman sarı sancak taşıyan Galata ahalisi... Aralarından yaklaşık 40 kişi loncalarına özgü göğüs zırhlarını giymişti, göğüs zırhı yapanlar oldukları anlaşılıyordu.

Onlardan sonra zırh kuşanıp yeşil başlık giymiş, ellerinde koca baltalar tutan topçu piyadeleri geliyordu. Onları çavuşlardan oluşan bir kalabalık izliyordu. Uzun bir aradan sonra yolu açan üç çavuş geldi, bir kısmı yaya ilerleyen, zırhlı ve koca baltalı daha düşük rütbeli çavuşlar peşlerinden ilerliyordu. Onların arkasından, ellerinde değnekleriyle, kalabalık mı kalabalık bir yeniçeri topluluğu geliyordu.

---

<sup>6</sup>Claes Ralamb, 1622’de İsveç’de doğmuş, Uppsala ve Leiden’deki üniversitelerde iyi eğitim almış, genç bir hükümet görevlisiydi. Büyükelçilik görevini aldığıda, saray yönetiminde ve orduda savaş danışmanı konumuna getirilerek onurlandırılmıştı. O dönemde Polonya’daki Posan’de (Ponzan) valilik yapmaktaydı. Ralamb’ın görevi resmi nitelik taşısa da, Avrupa’daki siyasal durum ve görevin hassasiyeti nedeniyle Ralamb, resmi sıfatla yolculuk etmeme talimatı almıştı. Bu nedenle adını gizleyerek, çoğunlukla at sırtında, kendine ait bir binek ve yük arabası olmaksızın, az sayıda kişisel eşyası ile yolculuk yapmıştır. Kralın buyruğu doğrultusunda yanına hediye de almamıştır. İsveç Kralı X. Carl Gustaf, hediyein gerekli olmadığını düşünmüş ancak yanılığa uğramıştır. Hediye götürmemenin, Ralamb’ın görevinde başarısızlığa uğramasında büyük etkisi olmuştur. 14 Mayıs 1657’de İstanbul’a varan Ralamb, Balat semtinde bulunan Boğdan Sarayı’nda kalmıştır. 17 Mayıs’ta Köprülü Mehmet Paşa’nın huzuruna, 19 Mayıs’ta Sultan IV. Mehmed’in huzuruna kabul edilmiştir. Ancak en baştan beri padişah ve sadrazam Ralamb’ın görevini merak etmekle beraber, İsveç Kralı’nın niyetleri ve Erdel Beyi II. Georg Rakoczi ile İsveç’in kurduğu ittifak konusunda kuşku beslemektedir. Ralamb’ın İstanbul’da kaldığı süre içinde Avrupa’da siyasi durum değişecek, padişahla ve Babiali ile olan ilişkiler İsveç Kralı’nın istediği gibi gelişmeyecektir. Ralamb ilk geldiği sıralarda İsveç’e dönmek üzere padişahın izin istemesine karşın, hem siyasi nedenlerden hem de bütünüyle açık olmayan görevinden dolayı 1658’in Ocak ayına kadar yaklaşık dokuz ay süresince İstanbul’da tutulmuştur. Ocak ayında İstanbul’dan ayrılmadan kısa bir süre önce de Galata’da Pera semtine taşınmıştır. Ralamb, Baltık kıyısında Stettin’den (Szeczin) yola çıktığı günden başlayarak, İstanbul’da kaldığı süre ve 1658 Haziran’ında İsveç’e dönene kadar günlük tutmuştur. Özellikle hukuk bilimi alanında tanınmış biri olan Ralamb, 1698’de 76 yaşında ölmüştür. *bk. Avcı Mehmed’in Alayı Hümayunu*, Pera Müzesi yayını 12, İstanbul 2006, s. 10-16.

Yeniçerilerin arkasından kırmızı yeşil sancağıyla “Asya’nın Paşası” yürüyordu. Bunların standartları çeşitli renklere boyanmış at kuyruklarından oluşuyordu. Peşlerinden, zırh kuşanmış, at sırtında ilerleyen büyük bir yeniçeri kalabalığı geldi, sonra sırasıyla silahlı bostancılar, İstanbul Ağası, sonra Macar süvarileri gibi küçük sancaklar taşıyan yeniçeriler, atlı ve yaya olarak karma bir grup yeniçeri, çevrelerinde yeşil yapraklar, atların üstüne koca tulumlar yüklemiş, siyah deriler kuşanmış “padişahın su taşıyıcıları” ilerliyordu.

Çok geçmeden, sarıklarına tüy takmış, çavuşlar gibi giyinmiş atlı topçular geldi. Sırasıyla Yeniçeri Ağası’nın sarılı kırmızılı sancağı, kalabalık bir yeniçeri topluluğu, 4 standart, Yeniçeri Ağası’nın 4 atı ve yine yeniçerilerden oluşan uzun bir kfile onları izledi. Geriden, leopar postu kuşanmış, birkaç yüz kişilik seçkin yeniçeriler geliyordu. Peşlerinden de at sırtında Yeniçeri Ağası...

Bir süre sonra, siyah deri giymiş gümüş kuşak kuşanmış saray aşçıları... Sonra üç köşeli başlıklarıyla doğanlar taşıyan bir kalabalık, sonra yaya çavuşların hizmetkarlarından oluşan ve daha ufak sarıklar takmış bir kalabalık... Hepsi de sarıklarının arkasına gri bir sorguç takmış çavuşlar uzun bir sıra oluşturuyordu. Sonra padişahın çadırını kuran görevlilerden oluşan bir kalabalık geldi. Sonra at sırtında birkaç cüce görüldü. Kenarlarına samur kürk geçirilmiş altın işlemeli kaftanları vardı. Sonra koca kadı. Sonra Araplardan oluşan bir kalabalık geldi, bu din adamları sekizerlik iki sıra olmuş, el ele tutuşmuş, hiç durmadan hu çekiyorlardı. Onların ardından yine iki sıra hâlinde din adamları yürüyor, Müslümanların ilerlemesi ve Hristiyanların yok olması üstüne bir ilahi söylüyorlardı.

Sonra, Hz. Muhammed’in sülalesinden olan, hepsi de yeşil sarık takmış büyük bir kalabalık görüldü. Sonra Sancak-ı Şerif, sancağın arkasından at sırtında ilerleyen ve Hz. Muhammed’in soyundan gelenlerin reisi olan Nakib Efendi...

Sonra 8 büyük tuğ... Sonra Anadolu ve Rumeli kazaskerleri, kaymakam ve müftü, padişahın tuğu, sonra 8 tuğ... Görkemli giysiler giymiş çavuşların beraberinde padişahın 9 atı ve iki büyük deve... Develerden birinin binicisi vardı, öbürü küçük dörtgen gibi bir şey taşıyordu sırtında. Bu küçük evin içinde bir oğlan oturmuş durmadan Kur’an okuyordu.

Sonra padişahın av köpeklerinden 26’sı süslenmiş, 26’sı süslenmemiş köpekler, sonra parıl parıl gümüş başlıklar giymiş 2 askeri yönetici, onların peşinden de gümüş başlıklar takmış, kısa kaftanlar ve beyaz ince görünüşlü gömlekler giymiş, ellerinde oklarıyla hizmetkarlar, 2 büyük davul.

At sırtında, altın işlemeli kaftan giymiş, kavuğuna siyah balıkçıl tüylerinden yapılmış, biri alınının üstüne öbürü sağ tarafına iki sorguç takmış padişah. Padişahla birlikte altın

işlemeli kaftanların içinde iki kapıcıbaşı yürüyordu. Padişahın bindiği ata baştan başa elmaslarla bezeli, göz kamaştırıcı bir örtü örtülmüştü. Atın örtüsüne kocaman inciler dikilmişti. Padişahın arkasından içoğlanı denilen, yetişkin erkek uşaklardan oluşan, atlı büyük bir kalabalık ilerliyordu. İçoğlanları üçgen başlıklar takmıştı, kulaklarının önünden birer zülûf sarkıtmışlardı, uzun sakalları yoktu, sadece bıyıkları vardı, hepsi de kırmızı kaftanlar giymişti.

Onların arkasından türlü türlü nefesli sazlardan oluşan mehter takımı gidiyordu. Davullar vb. Sonra 4 deve... Her devenin üstünde bir çift kös; bunlardan sonra da Padişahın maiyetindeki her çeşit insan... Sonra kırmızı örtüyle kaplı ve 4 katır tarafından çekilen tahtirevanı, onun ardından yine kırmızı örtüyle kaplı, Almanya’daki sayfiye arabaları gibi yapılmış, 6 atın çektiği arabası...<sup>7</sup>

İlk olarak tahta çıkışından 9 yıl sonra Edirne’ye giden IV. Mehmed’in Davutpaşa’ya çıkışı Galland’ın kaleminden bu şekilde aktarılmıştır.

Törenle yapılan avların dışında törensiz yapılan avlar da vardı. Padişah bir gün için ya da birkaç gün süreyle avlanmak isterse saraya yakın bir av yerine giderdi. Padişah ava giderken silahdarı, rikâbdarlardan bazıları, şahincibaşı ve doğancibaşı ile içdoğan oğlanları, bir miktar zarcı, samsoncu ve solak kendisine eşlik ederdi.<sup>8</sup>

Fransız Büyükelçiliği Baş Tercümanı olarak görev yapan Antoine Galland<sup>9</sup> tuttuğu günlükte Sultan IV. Mehmed’in 26 Nisan 1672 günü Edirne’de çıktığı törensiz av ile ilgili olarak şöyle yazar:

“Günün en sıcak zamanında, yani on bir ile on iki arasında, yarım saat ya da üç çeyrek saat uzaklığında bir köye gitmek üzere Padişah Bosnaköy’den geçti Avlanmak maksadı ile gitmekte olduğu için ayrı bir heyetle on kadar doğancı önden gidiyordu. Köpekleri sevk edenler ise çok daha evvel geçmişlerdi. Padişah en önde sırtında pek mütevaziane bir kırmızı hırka bulunduğu hâlde ilerliyordu. Kendisinin bir başka ata binmek üzere attan indiğini gördük ve silahdarla diğer iki subay diz çöktüler ve ata binmesine yardım etmek üzere

<sup>7</sup> *age.*, s. 53, 54.

<sup>8</sup> Kahraman, *age.*, s. 204.

<sup>9</sup> Antoine Galland, 1646-1715 tarihlerinde yaşamış Fransız doğubilimcisi. Paris’te Noyon Koleji’nde, Plesis Koleji’nde eğitim aldıktan sonra Sorbonne’da Dr. M. Petitpied’nin öğrencisi oldu. Latince, Yunanca ve İbranice öğrendi. 1670-1675 tarihleri arasında Fransa Elçisi Nointel ile birlikte İstanbul’da bulundu. Bu dönemde Fransız Büyükelçiliği tercümanı olarak görev yaptı. 1676 ve 1679’da yeniden İstanbul’a gelerek Arapça, Farsça ve Türkçe öğrendi. Fransa’ya döndü. Paris’te Kral Kütüphanesi’nde görev yaptı. *İstanbul’a Ait Günlük Hatıralar ve Sultan Osman’ın Ölüm Öyküsü* adlı iki kitap yayımladı. *Mille et une nuits, contes arabes traduits en français* (Binbir Gece, Arap Masallarının Fransızca Çevirisi) adlı eseri yazdı. 1701’de Kitabeler Akademisi’nde (Academie des Incriptions) görev aldı. Burada lügat çalışmaları yaptı. 1709’da Krallık Koleji’nde Arap dili profesörü oldu. Kuran-ı Kerim’i Fransızcaya çevirdi. 69 yaşında öldüğünde geride çok sayıda eser bıraktı. Antoine Galland, *İstanbul’a Ait Günlük Hatıralar (1672-1673)*, C. I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1949, s. 13-18. (Galland’ın eserleri için bk: Galland, *age.*, s. 19-20.)

eğildiler. Büyük İmrahor Padişahın yanında bulunuyordu ve maiyetinin geri kalanı elli yahut altmış İçoğlandan mürekkep olup bunlardan bazılarının sarıklarının alın yerinde balıkçıl kuşu tüyleri vardı. At üstündeki Türklerden birçoğunun kıyafetlerinin ve atlarının mütevazılığından kendilerinin ancak birer uşak oldukları anlaşılıyordu. Bu suretle de maiyetin cem’an dört yüz kişiye varması mümkündür. Dönüşte Padişah nehri bir geçit yerinden geçti ve kendisinin tarlalar arasından koşup kısa bir zaman içinde bir tavşanı ele geçirdiğini gördük. At değiştirmek üzere yere indiği zaman, maiyetindeki Türkler ikbal ve sıhhati için dua ettiler.”<sup>10</sup> IV. Mehmed, sefere giderken de av alayını yanında götürürdü. IV. Mehmed’in, 7 Mayıs 1672’de Lehistan’a karşı bir sefere başlamak üzere Edirne’den ayrılışı çok gösterişliydi. A. Galland bu konuda da gördüklerini şu şekilde kaleme almıştır:

“...Padişahın av alayı bu develerden sonra gelmekteydi. Bu her biri pençesi üzerinde bir kuş götüren otuz kuşbazdan mürekkepti. Bu kuşbazların önlerinde yedi atlı ilerlemekte olup bunların her biri atının sağında munisleştirilmiş bir kaplan taşımaktaydı. Buna inanmakta tereddüt gösterenler ne derlerse desinler, Zat-ı şahane bu kaplanları tavşan avlarken kullanmaktadır. Bu herkesin burada bilmekte olduğu bir keyfiyettir ve başka memleketler hakkında söylenmiş hiçbir şeye inanmamak mesleği takip edilmedikçe keyfiyetten şüphe edilmesi kabil değildir. Bu kaplanların her biri ipekten bir haşaya bürünmüş bulunuyordu ve gaddar ve vahşi bakışları yanında sakın tavırları kendilerine bakanların ruhlarında hem hayret hem de dehşet uyandırmaktaydı. Bundan sonra yeniçeriler yedekte dünyanın en güzel tazılarının ellisini götürmekteydiler ki, bunların tabii güzelliklerini üzerlerini örten gayetle zengin altın ve gümüş sırmalı ipek haşalarla işlemeli gerdanlıkları arttırıyordu. Bunları beş ya da altı iri av köpeği takip etmekte olup kendilerinin pek aşağıya kadar sarkan dudakları çene kemiklerini tamamen kapamaktaydı. Bakanların şişmanlıklarını ve derilerinin birbirine hiç benzemeyen renk ve hat güzelliklerini görebilmeleri için bunlar haşalarla örtülü değillerdi. Bu av köpeklerinden sonra, derileri beyaz, kırmızı ve siyah parçalı on iki zağar aynı şekilde, her biri bir adam tarafından yedilmek şartıyla götürülüyordu. Bunları kendilerine verilen ehemmiyeti anlatmak üzere böyle sonda yürütüyorlardı ve elbette ki bu pek haklıydı, çünkü zannımcı bunlar dünya üzerinde görülmesi mümkün bulunan en güzel köpek cinsine mensup idiler....”<sup>11</sup>

<sup>10</sup> Galland, *age.*, C. I, s. 106.

<sup>11</sup> Galland, *age.*, C. I, s. 124

IV. Mehmed’in balık avı ile de ilgilendiği de bilinmektedir. Boğdan Voyvodası Dimitri Kantemir,<sup>12</sup> anılarında IV. Mehmed’in Gümrükçü Hüseyin Ağa’ya ait olan ve Boğaz’a bakan birçok odası bulunan konağa hemen hemen her hafta gittiğini ve öğle yemeğini orada yediğini yazar ve şöyle devam eder: “...Bu odaların pencerelerinden Sultan, birçok kez balık tutmuştur ve yakaladıklarını uşaklarıyla saray mensuplarına bir şükran borcu olarak sunardı. Eğer bu armağanı odacılarından biriyle gönderirse, bunun ödülü bir kese altın olurdu. Eğer bu hediyeyi bir çuhadar götürürse bunun ödülü en azından beş kese olurdu. Fakat bu ödülü, sultanın armağanını (balığı) alan verirdi.”<sup>13</sup>

IV. Mehmed’in ava olan merakı üç yabancı’nın kaleminden bu ifadelerle yansıtılmış, ressamın fırçasından da günümüze kadar gelmiştir. XVII. yüzyılda İsveç Büyükelçisi Ralamb’ın yaptırdığı tablolarla *Avcı Mehmed’in Alay-ı Hümayunu* sergisi Pera Müzesi’nde 1 Haziran – 1 Ekim 2006 Tarihleri arasında sergilenmiştir. Tablolarda imza olmadığı için ressamın ismi bilinmiyor. Ancak elçi Ralamb’ın uşağı Olof Hansson’ın, muhasebe defterine Ocak 1658’de “Ditto, Padişah’ın Edirne’ye gidişini resmeden Polonyalı adama parayı ödedi” şeklinde düştüğü nottan yola çıkılarak, resimlerin Polonyalı bir ressam tarafından İstanbul’da yapılmış olabileceği düşünülebilir. Diğer olasılık ise, Ralamb’ın, tören sırasında yanında bulunan bir ressama bir dizi taslak resim hazırlatarak, İsveç’e döndüğünde bir sanatçıya ya da farklı ressamların çalıştığı bir atölyeye bu tabloları sipariş etmiş olması. Yaklaşık 34 metre uzunluğunda olan ve sinematografik özellik taşıyan bu tabloların her biri A’dan U’ya kadar harflerle numaralandırılmıştır. Tabloların alt bölümünde birer beyaz tomar resmedilmiştir. Bu tomarlarda İsveç dilinde siyah, kaligrafik yazılar vardır. 17. yüzyıl el yazısıyla yazılan bu bölümde, alay-ı hümayunda hangi saray ileri gelenlerinin yer aldığı ve bu kişilerin görevleri hakkında açıklamalar yer almıştır.<sup>14</sup> (Bu tablolar ve açıklamaları ektedir.)

İsveç’te Nordiska Museet’te korunan yirmi tablodan on altısı ilk defa İsveç dışında bir ülkede sergilenmiştir. Yaklaşık üç yüz elli yıl sonra İstanbul ile buluşan bu tablolar, bize yazı ile aktarılmış olan bilgileri görsel bir şölene çevirmiştir.

<sup>12</sup> Kantemir, o zamanlar ‘Boğdan’ denilen bugünkü Moldavya’da, 1673’te doğdu. Babası Konstantin, Osmanlı Devleti’ne bağlı olan Boğdan’ın voyvodası, yani prensiydi. Dimitri, voyvoda babasının İstanbul aleyhinde bir iş çevirmemesi için rehlin olarak 17 yıl boyunca İstanbul’da Balat’taki evde yaşadı. İki defa kısa sürelerle Boğdan prensliğine getirildi ve 1711’de Türkiye’yle Rusya arasında çıkan savaşta Rusya’nın tarafını tuttu. Türkler’in Prut zaferi üzerine Rusya’ya kaçtı, Çar Petro’nun en yakınlarından oldu ve 1723’te Rusya’da öldü. Murat Bardakçı, *Hürriyet*, 5 Temmuz 1998.

<sup>13</sup> Dimitri Kantemir, *Osmanlı İmparatorluğu’nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi*, C. III, Kültür Bakanlığı yayını, Ankara 1980, s. 406.

<sup>14</sup> *Avcı Mehmed’in Alay-ı Hümayunu*, s. 28, 36.

## **Kaynaklar**

Bardakçı, Murat, *Hürriyet*, 5 Temmuz 1998.

Galland, Antoine, *İstanbul'a Ait Günlük Hatıralar (1672-1673)*, C. I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1949.

Huş, Savni, *Av Hayvanları ve Avcılık*, Kurtulmuş Matbaası, İstanbul 1967.

Kahraman, Atıf, *Osmanlı Devletinde Spor*, Kültür Bakanlığı yayını, Ankara 1995.

Kantemir, Dimitri, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi*, C. III, Kültür Bakanlığı yayını, Ankara 1980.

Kocatürk, Vasfi Mahir, *Osmanlı Padişahları*, Buluş Yayınevi, Ankara 1957.

*17. yüzyılda İsveç Büyükelçisi Claes Ralamb'in yaptırdığı Tablolarla Avcı Mehmed'in Alay-ı Hümayunu*, Pera Müzesi yayını 12, İstanbul 2006.

*Osmanlı Sultanları*, Ankara Ticaret Odası, Ankara 1995.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C. III, kısım 2, Türk Tarih Kurumu yayını, Ankara, 1954.

## **Tablolar ve Açıklamalar<sup>15</sup>**

### **Tablo A**

1- İstanbul'un “emniyet şefine” “asesbaşı” denir. Asesbaşı, geceleri asayişini sağlayan aseslik teşkilatının başıdır.

2- İstanbul'un “belediye başkanına” “subaşı” denir. Subaşı, şehrin imar ve tamirinin yanısıra, emniyeti sağlamaktan sorumludur.

3- Asesbaşı'nın maiyeti yaklaşık 60 kişiydi.

### **Tablo C**

1- *Ocak kumandanına* cebecibaşı denir.

2- Yeniçeriler *acemioğlanlar* arasından alınır.

### **Tablo E**

1- Yeniçerileri sakalarının başına “*kuzuik chi* (...) (sakabaşı) denir.

2- Su taşıyan sakalar 20 çiftti.

### **Tablo G**

1- Bir grup yeniçeri

2- Yeniçerilerin maaş defterlerini tutan görevliye *yeniçeri efendisi* denir.

---

<sup>15</sup> *Avcı Mehmed'in Alay-ı Hümayunu*, Pera Müzesi yayını 12., İstanbul 2006, s. 59-89.

3- Onların kâtibi

**Tablo H**

- 1- Yeniçeri ağasının muhafızları.
- 2- *Teşrifatçı* ya da *alay çavuşu*
- 3- Yeniçeri ağasının bayraklarına “*tuğlar*” denir.
- 4- Yayabaşlarına *çorbacılar* denir. Bunlar 16 çiftti.
- 5- Yeniçeri ocağını kuran Bektaşî Tarikatından dervişler.
- 6- Yeniçeri ağasının hizmetkarı (çuhadar-ı bab-ı ocak), ağanın yağmurluğunu taşır.

**Tablo I**

- 1- Yaya sınıfının komutanına *yeniçeri ağası* denir.
- 2- Çavuşlar 600 kişiydi.
- 3- Çavuşların başlarına *çavuşbaşı* denir.

**Tablo K**

- 1- *Alay çavuşu* denilen teşrifatçı.
- 2- Padişahın, sadrazamın ve vezirlerin emirlerini götüren görevliye *müteferrika* denir.

Bunlar 200 kişiydi.

**Tablo M**

- 1- Vezir ağaları.
- 2- Kapı halkı sipahilerden oluşur.

**Tablo N**

- 1- Vezirin hizmetkarlarına *şatır* denir. Bunlar 12 kişiydi.
- 2- Enderun-ı hümayunda Arz Odası’nın kapısında durup elçileri huzura sokup çıkaran görevlilere *kapıcıbaşı* denir. Bunlar 200 kişiydi.

**Tablo O**

Metin okunamıyor.

**Tablo P**

- 1- Padişahın at kuyruğunun kılından yapılma sancağına *hünkâraltı tuğu* denir. Bunlar 6 taneydi.
- 2- Çeşitli tarikatlardan dervişlere “*şeyhler*” denir.
- 3- Hz. Muhammed’in soyundan gelenlere *emir* denir.
- 4- Padişah ahırlarını yöneten görevliye *imrahor* denir.
- 5- İçine Kur’an konulan küçük mabedi taşıyan deve ve seferdeyken padişahın namaz (...).



### **Tablo Q**

1- Hz. Muhammed’in soyundan gelenlerin sancakları ve onların grubu. *Emirler* denir.

### **Tablo R**

1- Vezirin ulaklarına *peyk* denir.

2- Sadrazam (...) Padişah (...)

4- Padişahın cüceleri 8 kişiydi.

5- Padişahın av köpeklerini yetiştirenlere *samsoncular* denir.

### **Tablo S**

1- Padişahın ulaklarına *peyk* denir.

2- Avı yöneten kişiye *zağarcı* denir.

3- Peyklerin en büyük zabıtine *peykbaşı* denir.

4- Okçulara *solak* denir.

5- Padişah

6- Okçuların başına *solakbaşı* denir.

7- Solakbaşların ‘teğmenine’ *solaklar ağası* denir.

8- Padişahı koruyan görevliye *silahdar ağa* denir.

9- Padişahın hizmetindeki görevliye *çuhadar* denir.

10- Padişahın hizmetindeki atlı görevliye “rikch (...)tar” (rikaptar) denir.

### **Tablo T**

1. Kapıağası saraydaki bütün erkeklere kumanda eder ve kendisi de hadımdır.

2- *Akağalar*’dan biri. Sayıları 100(...). Has oda görevlilerine hasodalı denir. Bunlar 40 kişidir.

4- Av kuşlarını yetiştirenlere *doğancılar* denir. Bunlar 200 kişidir.

5- Sancaklar.

6- Alayda müzik yapan topluluğa “*mehterhane*” (mehter) denir. Altı bakır veya pirinçten, kazan biçimindeki büyük davullara “*kösler*” denir.

### **Tablo U**

1- 4 katırlı saltanat arabası.

2- 6 atlı araba

3- Yemek pişirip hazırlayanlara *aşçı*. Sayıları 300’dür.

4- Mutfağa su taşıyan görevliye *aşçılar sakası* denir.